

Αιμορραγικός πυρετός Ebola Κατευθυντήριες οδηγίες για τις αερομεταφορές Οκτώβριος 2014

Εισαγωγικές πληροφορίες για τον ιό Ebola

Η επιδημία αιμορραγικού πυρετού Ebola στη Δυτική Αφρική, και συγκεκριμένα στη Γουινέα, τη Σιέρα Λεόνε και τη Λιβερία, είναι σε εξέλιξη. Από τις 30 Δεκεμβρίου 2013 έως τις 14 Οκτωβρίου 2014, ανακοινώθηκαν συνολικά 9216 (επιβεβαιωμένα, πιθανά και ύποπτα) κρούσματα και 4555 θάνατοι. Για το λόγο αυτό χρειάζεται ενίσχυση των προσπαθειών έγκαιρης ανίχνευσης κρουσμάτων αιμορραγικού πυρετού Ebola στις πύλες εισόδου της χώρας (αεροδρόμια, λιμάνια και χερσαίες διαβάσεις).

- Ο ιός Ebola προκαλεί συμπτώματα, όπως πυρετός (συνήθως υψηλός $>38,5^{\circ}\text{C}$), έντονη κακουχία, πόνο στην κοιλιά και τους μυς, και προοδευτικά διάρροιες και εμέτους. Να σημειωθεί ότι τα συμπτώματα είναι σοβαρά και προοδευτικά χειροτερεύουν.
- Ο ιός Ebola μεταδίδεται ΜΟΝΟ από άτομα που εμφανίζουν συμπτώματα.
- Ο ιός Ebola μεταδίδεται μετά από άμεση επαφή με σωματικά υγρά (αίμα, εμετός, διάρροια, σάλιο, ούρα, ιδρώτας κλπ) από άρρωστο άτομο. Ο ιός δε μεταδίδεται με τον αέρα ή το νερό.
- Μόνο μετανάστες που προέρχονται από τις χώρες με επιδημία (Γουινέα, Σιέρα Λεόνε και Λιβερία) μπορεί να είναι ύποπτα κρούσματα σε περίπτωση που έχουν συμπτώματα. Δηλαδή μετανάστες από άλλες Αφρικανικές χώρες, χώρες της Μ. Ανατολής ή της Ασίας δεν είναι πιθανό να είναι ύποπτα κρούσματα.
- Ο χρόνος επώασης είναι έως 21 ημέρες.

Απαιτείται τα δελτία εντοπισμού επιβατών να είναι διαθέσιμα εν πτήση και/ή στα αεροδρόμια προορισμού.

Το προσωπικό του αεροδρομίου και τα πληρώματα των αεροσκαφών χρειάζεται να είναι εκπαιδευμένα για τη διαχείριση κρούσματος/ή επαφής με το κρούσμα με αιμορραγικό πυρετό Ebola. Επίσης, τα αεροσκάφη πρέπει να είναι εξοπλισμένα με φαρμακείο πρώτων βοηθειών και κουτί γενικής προστασίας (universal precaution kit) σύμφωνα με τις οδηγίες του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO - International Civil Aviation Organization).

1. Σκοπός

Η ευαισθητοποίηση των αεροπορικών εταιρειών και των αρμόδιων αρχών για τη διαχείριση υπόπτων περιστατικών.

2. Κατευθυντήριες οδηγίες

2.1 Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού

Αν ένας επιβάτης παρουσιάσει συμπτώματα αιμορραγικού πυρετού Ebola, σύμφωνα με τον ορισμό κρούσματος (βλ. Παράρτημα), (πυρετό, αδυναμία, πονοκέφαλο, μυαλγίες, έμετο, κοιλιακό άλγος, διάρροια ή αιμορραγία που δεν αποδίδεται σε άλλη αιτία) κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και προέρχεται από ενδημική χώρα, το πλήρωμα του αεροσκάφους, σύμφωνα με τις οδηγίες της Διεθνούς Ένωσης Αεροπορικών Μεταφορών (IATA - <http://www.iata.org/whatwedo/safety/health/documents/health-guidelines-cabin-crew-2011.pdf>) θα πρέπει άμεσα να εφαρμόσει τα απαραίτητα μέτρα προστασίας ακολουθώντας το πρωτόκολλο για τον αιμορραγικό πυρετό Ebola:

- Να μετακινείται ο συμπτωματικός επιβάτης σε θέση όσο το δυνατόν απομακρυσμένη και απομονωμένη από τους άλλους επιβάτες και κατά προτίμηση κοντά στην τουαλέτα που θα χρησιμοποιεί εκείνος αποκλειστικά.
- Να φορά χειρουργική μάσκα στο πρόσωπο (αν μπορεί να την ανεχθεί), αν υπάρχουν συμπτώματα από το αναπνευστικό (όπως βήχας), ώστε να περιορίζεται η διασπορά σταγονιδίων. Αν δεν μπορεί να ανεχθεί τη μάσκα, να χρησιμοποιήσει χαρτομάντηλα για να καλύψει το στόμα και τη μύτη του και αμέσως μετά να πλένει τα χέρια του.
- Να δοθεί στον συμπτωματικό επιβάτη πλαστικό σακουλάκι για να απορρίπτει τα χαρτομάντηλα μετά τη χρήση και σακούλα εμέτου.
- Να αποθηκεύονται τα χρησιμοποιημένα είδη (χαρτομάντηλα, μάσκες, μαξιλάρια, υφάσματα, κουβέρτες κά) σε σακούλα βιολογικού κινδύνου, αν είναι διαθέσιμη. Αν όχι, να χρησιμοποιείται πλαστική σακούλα που σφραγίζει, με ετικέτα βιολογικού κινδύνου σε αυτή.
- Να περιορίζονται οι επαφές του συμπτωματικού επιβάτη στο ελάχιστο. Να οριστεί ένα μέλος του πληρώματος (ή δυο αν ο επιβάτης χρειάζεται επιπλέον βοήθεια) που θα τον φροντίζει, κατά προτίμηση εκείνος που έχει ήδη έρθει σε επαφή με τον ασθενή. Το προσωπικό που φροντίζει τον ασθενή πρέπει να χρησιμοποιεί το κουτί γενικής προστασίας (universal precaution kit) και να φορά γάντια, ακολουθώντας στους κανόνες υγιεινής των χεριών κατά την απομάκρυνσή τους.
- Να εκπαιδεύονται τα μέλη του πληρώματος μετά την αφαίρεση των γαντιών να εφαρμόζουν την υγιεινή των χεριών με αλκοολούχο διάλυμα για 20-30 δευτερόλεπτα ή με σαπούνι και νερό για 40-60 δευτερόλεπτα, αν τα χέρια είναι εμφανώς λερωμένα, μετά από κάθε επαφή με τον ασθενή ή με δυνητικά μολυσμένα αντικείμενα/

επιφάνειες με αίμα ή σωματικά υγρά του ασθενούς. Αν τα χέρια λερωθούν εμφανώς πριν την αφαίρεση των γαντιών (π.χ. έμετος), τα γάντια θα πρέπει να αφαιρούνται στον χώρο του ασθενούς και αμέσως να εφαρμόζεται η υγιεινή των χεριών.

- Το μέλος του πληρώματος που θα βοηθήσει τον ασθενή θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τον κατάλληλο προστατευτικό εξοπλισμό ατομικής προστασίας που περιέχεται στο κουτί γενικής προστασίας (universal precaution kit), όπως συστήνονται από τον ICAO (<http://www.capsa.org/CAPSARefs.html>) και τις οδηγίες της IATA (Operational Safety Audit Standard Manual) για τη διαχείριση του επιβάτη και τις διαδικασίες καθαρισμού του αεροσκάφους.
- Να συμπληρώνεται το δελτίο εντοπισμού επιβάτη για όλους τους επιβάτες δίνοντας έμφαση στους γειτονικούς επιβάτες και το πλήρωμα.
- Να ειδοποιούνται άμεσα οι αρμόδιες αρχές στο αεροδρόμιο προορισμού, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προτείνονται από τον ICAO.
- Να απομονώνεται άμεσα ο επιβάτης κατά την άφιξη.

2.2. Κατά την άφιξη

Τα αφιχθέντα αεροσκάφη χρειάζεται να συμπληρώσουν και να παραδώσουν, από τη δήλωση αεροσκάφους του ICAO, το έγγραφο που αφορά σε θέματα υγείας (αν δεν ενημερώθηκε το αεροδρόμιο άφιξης του αεροσκάφους κατά τη διάρκεια της πτήσης) για τα άτομα στην πτήση με μεταδοτικό νόσημα ή ενδεχόμενη πηγή λοίμωξης (IHR-Παράρτημα 9 και δήλωση αεροσκάφους του ICAO).

Η πιθανότητα μετάδοσης του νοσήματος στο πλήρωμα και σε άλλους επιβάτες εν πτήση θα πρέπει να εκτιμηθεί από επαγγελματίες υγείας, κατά την άφιξη. Αν ο επιβάτης εμπίπτει στον ορισμό κρούσματος, οι επιβάτες και το πλήρωμα του αεροσκάφους πιθανόν να βρίσκονται σε κίνδυνο, αν είχαν άμεση επαφή με τον ασθενή ή τα σωματικά υγρά του ή με μολυσμένα αντικείμενα.

Συστήνεται, ανάλογα με την επαφή με το αρχικό κρούσμα, η λήψη των παρακάτω μέτρων:

- **Αποβίβαση ύποπτου κρούσματος: πριν την αποβίβαση θα ειδοποιηθεί το ΕΚΑΒ για να παραλάβει το ύποπτο κρούσμα.**
- **Αποβίβαση υγιών επιβατών: από ξεχωριστή πόρτα από αυτήν που θα αποβιβαστεί το ύποπτο κρούσμα.** Θα οργανωθεί η αποβίβαση τους αφού γίνει συλλογή των δελτίων εντοπισμού θέσης επιβατών από όλους τους επιβάτες.
- **Οι επιβάτες που κάθονταν σε γειτονικές θέσεις με το κρούσμα καθώς και τα μέλη του πληρώματος θα οδηγηθούν σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο όπου θα γίνει αναλυτική συνέντευξη για τον ακριβή καθορισμό της έκθεσης τους.** Οι υπόλοιποι επιβάτες μπορούν να αναχωρήσουν εφόσον ενημερωθούν για παρακολούθηση συμπτωμάτων για 21 ημέρες. Επίσης, θα πρέπει να τους δοθούν τα

τηλέφωνα επικοινωνίας του ΚΕΕΛΠΝΟ για περισσότερες πληροφορίες και για να απευθυνθούν σε περίπτωση παρουσίας συμπτωμάτων.

- **Επιβάτες και μέλη του πληρώματος με άμεση επαφή με το αρχικό κρούσμα:** για τους συνεπιβάτες και τα μέλη του πληρώματος που αναφέρουν άμεση επαφή με το αρχικό κρούσμα θα ακολουθήσει διερεύνηση/παρακολούθηση επαφών σε συνεργασία με το ΚΕΕΛΠΝΟ. Οι επιβάτες αυτοί θα ακολουθήσουν το ειδικό πρωτόκολλο που έχει καταρτίσει το ΚΕΕΛΠΝΟ και αφορά στον περιορισμό των μετακινήσεων τους κλπ.
- **Επιβάτες που κάθονταν σε γειτονικές θέσεις με το αρχικό κρούσμα:** καθώς η άμεση επαφή με το κρούσμα θεωρείται ο κύριος τρόπος μετάδοσης του ιού Ebola, μόνο οι επιβάτες που κάθονταν σε γειτονικές θέσεις, πλάι, μπροστά ή πίσω σε όλη τη σειρά και πέρα από το διάδρομο, θα συμπεριληφθούν στη διερεύνηση / παρακολούθηση επαφών σε συνεργασία με το ΚΕΕΛΠΝΟ. Οι επιβάτες αυτοί θα ακολουθήσουν το ειδικό πρωτόκολλο που έχει καταρτίσει το ΚΕΕΛΠΝΟ και αφορά στον περιορισμό των μετακινήσεων τους κλπ.

Όλα τα άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο θα πρέπει να λάβουν πληροφορίες πώς και πού θα αναζητήσουν ιατρική βοήθεια αν εμφανίσουν συμπτώματα ή αν χρειαστούν θεραπεία. Η διερεύνηση / παρακολούθηση των επαφών γίνεται από το ΚΕΕΛΠΝΟ.

2.3. Μετά την αποβίβαση

- **Το Υγειονομικό προσωπικό των αεροδρομίων πρέπει να επιβλέψει τον καθαρισμό και την απολύμανση του αεροσκάφους**

Το προσωπικό που θα καθαρίσει το μολυσμένο τμήμα του αεροσκάφους (τη θέση του ασθενούς και άλλες μολυσμένες περιοχές, όπως η τουαλέτα) θα πρέπει να εκπαιδευτεί ώστε να διαχειριστεί κάθε υπόλειμμα αίματος ή σωματικών υγρών ως μολυσματικό, να χρησιμοποιήσει ορθά τον προστατευτικό εξοπλισμό ατομικής προστασίας (WHO 2014 *Interim Infection Prevention and Control Guidance for Care of Patients with Suspected or Confirmed Filovirus Haemorrhagic Fever in Health-Care Settings, with focus on Ebola* – <http://www.who.int/entity/crs/resources/who-ipc-guidance-ebolafinal-09082014.pdf>) και να εφαρμόσει προσεκτικά τα παρακάτω μέτρα:

- Να φορά λαστιχένια γάντια, αδιάβροχη ποδιά και κλειστά παπούτσια (π.χ. μπότες/γαλότσες) κατά τον καθαρισμό και τη διαχείριση των απορριμμάτων.
- Να φορά προστασία προσώπου (μάσκα και γυαλιά ή ασπίδα προσώπου) και γαλότσες αν δεν υπάρχουν μπότες, όταν εκτελεί δραστηριότητες με αυξημένο κίνδυνο πιτσιλίσματος (π.χ. καθαρίζοντας επιφάνειες ιδιαίτερα λερωμένες με έμετο ή αίμα ή όταν απορρίπτουν σακούλες που περιέχουν σωματικά υγρά).
- Να εφαρμόζει την υγιεινή των χεριών, τρίβοντας τα χέρια με αλκοολούχο διάλυμα για 20-30 δευτερόλεπτα ή πλένοντάς τα με νερό και σαπούνι για 40-60 δευτερόλεπτα αν είναι εμφανώς λερωμένα, μετά την απομάκρυνση του προστατευτικού εξοπλισμού ατομικής προστασίας.

Όλες οι επιφάνειες και τα αντικείμενα που μολύνθηκαν με αίμα, άλλα σωματικά υγρά, εκκρίματα ή απεκκρίματα θα πρέπει να καθαρίζονται και να απολυμάνονται το συντομότερο δυνατό με απορρυπαντικά/απολυμαντικά εγκεκριμένα από την αεροπορική εταιρεία/κατασκευαστή του αεροσκάφους. Η χρήση χλωρίνης δε θεωρείται αποδεκτό υλικό για τα αεροσκάφη. Οι υγειονομικές αρχές του αεροδρομίου πρέπει να καθορίσουν το κατάλληλο απολυμαντικό. Ο καθαρισμός θα πρέπει να προηγείται από τις διαδικασίες απολύμανσης, για την πρόληψη απενεργοποίησης του απολυμαντικού από το οργανικό υλικό. Αν η θέση που λερώθηκε με σωματικά υγρά είναι κατασκευασμένη με υλικό που δεν καθαρίζεται, θα πρέπει να αφαιρείται πριν χρησιμοποιηθεί ξανά το αεροσκάφος.

Αν το κρούσμα θεωρήθηκε ύποπτο ή διαγνώστηκε μετά την αποβίβαση του επιβάτη, το προσωπικό που καθάρισε τις μολυσμένες περιοχές (θέση, τουαλέτα ή μέρος του αεροσκάφους όπου έκανε έμετο ή διάρροια κατά τη διάρκεια της πτήσης) στο αεροσκάφος χωρίς να χρησιμοποιήσει τον προστατευτικό εξοπλισμό ατομικής προστασίας θα πρέπει να συμπεριληφθεί στη διερεύνηση επαφών.

Το Υγειονομικό προσωπικό των αεροδρομίων θα πρέπει να ευαισθητοποιήσει τους αρμόδιους φορείς και το προσωπικό στο αεροδρόμιο συμπεριλαμβανομένων και των φορτοεκφορτωτών ότι δε θα πρέπει να χειρίζονται τα πακέτα που είναι εμφανώς λερωμένα με αίμα ή σωματικά υγρά.

Μετά από αίτημα του αεροδρομίου ή των υγειονομικών αρχών του αεροδρομίου, οι αεροπορικές εταιρείες μπορεί να ζητήσουν από τους επιβάτες επιπλέον πληροφορίες για το δρομολόγιο του ταξιδιού τους, τα στοιχεία επικοινωνίας αν θεωρηθεί ότι εκτέθηκαν στη λοίμωξη εν πτήση (π.χ. δελτίο εντοπισμού επιβάτη ICAO).

Τα συγκεκριμένα μέτρα θα πρέπει να εφαρμόζονται μετά την άφιξη αν ένας επιβάτης που εμφάνισε συμπτώματα κατά τη διάρκεια της πτήσης είναι ύποπτος για αιμορραγικό πυρετό Ebola και να ληφθούν μέτρα ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι καθυστερήσεις σε άλλες πτήσεις.

Χρήσιμοι σύνδεσμοι

- World Health Organization (WHO). Travel and transport risk assessment: Interim guidance for public health authorities and the transport sector. September 2014. Στο:
<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/132168/1/WHOEVGuidanceTravelTransportRisk14.1eng.pdf?ua=1&ua=1>
- World Health Organization (WHO). Ebola event management at points of entry, Interim guidance. September 2014. Στο:
<http://www.who.int/csr/resources/publications/ebola/event-management-poe/en/>

Παράρτημα

Ορισμός κρούσματος αιμορραγικού πυρετού Ebola

Ο παρών ορισμός κρούσματος αποτελεί τη μετάφραση και υιοθέτηση του αντίστοιχου Ευρωπαϊκού ορισμού που συμφωνήθηκε μεταξύ των εκπροσώπων των κρατών μελών (ΚΜ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) τον Σεπτέμβριο 2014 και δημοσιεύεται στην αντίστοιχη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού CDC (ECDC).

Τα περιστατικά κατατάσσονται με βάση κλινικά, εργαστηριακά και επιδημιολογικά κριτήρια, σε: α) άτομα που χρήζουν διερεύνησης, β) πιθανά και γ) επιβεβαιωμένα κρούσματα.

Κριτήρια

Κλινικά κριτήρια

Κάθε άτομο που παρουσιάζει, ή παρουσίασε πριν καταλήξει, τα παρακάτω συμπτώματα:

Πυρετό > 38,5°C

ΚΑΙ οποιοδήποτε από τα ακόλουθα:

Έντονη κεφαλαλγία

Έμετο, διάρροια, κοιλιακό άλγος

Ανεξήγητες αιμορραγικές εκδηλώσεις διαφόρων μορφών

Πολυοργανική ανεπάρκεια

Ή άτομο με αιφνίδιο και ανεξήγητο θάνατο.

Επιδημιολογικά κριτήρια

Κατά τις 21 ημέρες πριν την έναρξη των συμπτωμάτων:

Παραμονή σε οποιαδήποτε από τις προσβληθείσες περιοχές από την επιδημία αιμορραγικού πυρετού Ebola 2014¹

Ή

Επαφή με πιθανό ή επιβεβαιωμένο κρούσμα αιμορραγικού πυρετού Ebola.

Εργαστηριακά κριτήρια

Οποιοδήποτε από τα ακόλουθα:

Ανίχνευση γενετικού υλικού του ιού Ebola σε κλινικό δείγμα (PCR) **ΚΑΙ** επιβεβαίωση

ο με αλληλούχηση νουκλεοτιδίων (sequencing) ή

ο με δεύτερη εργαστηριακή δοκιμασία ανίχνευσης γενετικού υλικού για διαφορετικά γονίδια στόχους.

Απομόνωση ιού Ebola από κλινικό δείγμα (μόνο σε εργαστήριο Επιπέδου Βιοασφάλειας 4).

Κριτήρια έκθεσης υψηλού κινδύνου

Οποιοδήποτε από τα ακόλουθα:

- Στενή επαφή (π.χ. σε απόσταση <1 μέτρου) χωρίς τη χρήση των απαραίτητων μέσων ατομικής προστασίας (ΜΑΠ) (συμπεριλαμβανομένης της οφθαλμικής προστασίας όταν είναι απαραίτητη) με πιθανό ή επιβεβαιωμένο κρούσμα αιμορραγικού πυρετού Ebola που παρουσίαζε βήχα, έμετο, αιμορραγία ή διάρροια.
- Απροστάτευτη σεξουαλική επαφή με πιθανό ή επιβεβαιωμένο κρούσμα αιμορραγικού πυρετού Ebola, από την έναρξη των συμπτωμάτων μέχρι και 3 μήνες μετά την αποδρομή τους.
- Άμεση επαφή με οποιοδήποτε υλικό μολυσμένο με σωματικά υγρά από πιθανό ή επιβεβαιωμένο κρούσμα αιμορραγικού πυρετού Ebola.

- Διαδερμικός τραυματισμός (π.χ. με βελόνα) ή έκθεση βλεννογόνου σε σωματικά υγρά, ιστούς ή κλινικά δείγματα από πιθανό ή επιβεβαιωμένο κρούσμα αιμορραγικού πυρετού Ebola.
- Συμμετοχή σε παραδοσιακή τελετή κηδείας στις προσβληθείσες περιοχές 2014¹, που περιλαμβάνει απευθείας επαφή με τη σορό, ή συμμετοχή σε κηδεία όπου η σορός προέρχεται από τις προσβληθείσες περιοχές 2014¹ χωρίς τη χρήση απαραίτητων μέσων ατομικής προστασίας (ΜΑΠ).
- Άμεση επαφή με νυχτερίδες, τρωκτικά, πρωτεύοντα (π.χ. χιμπατζήδες), ζωντανά ή νεκρά προερχόμενα από προσβληθείσες περιοχές 2014¹, ή ωμό κρέας από κυνήγι ζώων του δάσους που προέρχεται από τις προσβληθείσες περιοχές 2014¹.

Κατάταξη περιστατικών

Άτομο που χρήζει διερεύνησης:

Κάθε άτομο που πληροί τα κλινικά **ΚΑΙ** επιδημιολογικά κριτήρια

Ή

πληροί τα κριτήρια έκθεσης υψηλού κινδύνου **ΚΑΙ** εμφανίζει οποιοδήποτε από τα κλινικά συμπτώματα, συμπεριλαμβανομένου χαμηλού πυρετού.

Πιθανό κρούσμα:

Κάθε άτομο που πληροί τα κλινικά κριτήρια **ΚΑΙ** τα κριτήρια έκθεσης υψηλού κινδύνου.

Επιβεβαιωμένο κρούσμα:

Κάθε άτομο που πληροί τα εργαστηριακά κριτήρια.

Τα πιθανά και επιβεβαιωμένα κρούσματα δηλώνονται από το ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. στο Ευρωπαϊκό CDC.

Προσβληθείσες περιοχές από την επιδημία αιμορραγικού πυρετού Ebola-2014:

¹

http://ecdc.europa.eu/en/healthtopics/ebola_marburg_fevers/EVDcasedefinition/Pages/Ebola-affected-areas.aspx